

ERGENLERİN KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ ÜZERİNE ETKİSİ¹

Elif GÜNERİ YÖYEN*
Ayşe AZAKLI**
Rıdvan ÜNEY***
Onur Okan DEMİRCİ****
Ethem MERDAN*****

Özet

Bu araştırma ergenlerin kişilik özelliklerinin problem çözme becerileri üzerine etkisini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri 2016-2017 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde Bakırköy Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Güngören Erdem Beyazıt Anadolu Lisesi'nde eğitim görmekte olan yaşları 14-17 arasında değişkenlik gösteren, lise 9-12.sınıf öğrencileri arasından çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden ve rastgele yöntemle seçilen toplam 240 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırma verileri "Mizaç ve Karakter Envanteri" ile "Kişilerarası Problem Çözme Envanteri" kullanılarak toplanmış ve veriler SPSS 22.0 paket programı ile Tanımlayıcı İstatistiksel Metotlar (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) ve Lineer Regresyon analizi ile çözümlenmiş, sonuçlar % 95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda "mizaç ve karakter" ile "problem çözme becerisi" arasında istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişkinin bulunduğu belirlenmiştir: Buna göre "mizaç ve karakter" in "bağlanma düzeyi", "aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi", "dürtüsellik", "beceriklilik", "manevi kabullenme-akılcı maddecilik", "keşfetmekten heyecan duyma" alt boyutları, problem çözme becerisi alt boyutlarından "yaklaşma kaçınma", "problem çözme yeteneğine güven" ve "kişisel kontrol" boyutları ile istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin mizaç ve kişilik özelliklerini ve problem çözme becerilerini tanıyıp keşfedebilecekleri müfredat programlarının düzenlenmesinde, gerek eğitim programının içerisinde ve gerekse okul rehberlik servisleri aracılığı ile öğrencinin kendilerini geliştirmesi için sunulmasında önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, Problem Çözme Becerisi, Ergenlik

THE EFFECT OF ADOLESCENT'S PERSONALITY TRAITS ON PROBLEM SOLVING SKILL

Abstract

This research was done to examine the effect of adolescent's personality traits on problem solving skill. The data were collected from randomly selected 9th and 12th grade volunteer students aged 14-17 at Bakırköy Anatolian İmam Hatip High School and Güngören Erdem beyazıt Anatolian High School in the 2016-2017 academic year. The data were produced in use of "Temperament and Character Inventory" and "Interpersonal Problem Solving Inventory" and analyzed with SPSS 22.0 and Descriptive Statistics methods (frequency, percentage, average, standard deviation) as well as with Linear Regression and the results were evaluated at a %95 confidence interval and on a $p < 0.05$ significance level. In consequence of the research, what was determined is as follows: There's a statistically significant and strong relationship between "temperament and

¹ Bu makale Ayşe Azaklı'nın Ergenlerin Kişilik Tipolojisi ve Problem Çözme Becerisi Arasındaki İlişki isimli Yüksek Lisans Tezinden türetilmiştir.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, eguneri@gelisim.edu.tr

** İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Öğrencisi, ayse_azakli@hotmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, runeay@gelisim.edu.tr

**** Yrd. Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, oodemirci@gelisim.edu.tr

***** Öğr. Gör., Ahi Evran Üniversitesi, Kaman Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik, ethem_merdan@hotmail.com

character” and “problem solving skill”; According to this, the "temperament and character" of the "attachment level", "enlightened second temperament level", "impulsivity", "resourcefulness", "spiritual acceptance- rational materialism", "excitement to discover" subdimensions, Approach avoidance ", " confidence in problem solving ability ", and" personal control "dimensions. These results are important in providing curriculum programs in which pupils are able to recognize and explore their temperament and personality traits and problem-solving skills, both within the curriculum, and through the school counseling services, for the self-improvement of the students.

Key Words: *Personality, Problem Solving Skill, Adolescence*

Giriş

Ergenlik 9-11 yaşlarından başlayarak 17-18 yaşlarına kadar süren hızlı fiziksel, zihinsel ve sosyal-duygusal değişimleri beraberinde getiren bir dönemdir (Gül ve Güneş, 2009). Bu dönemde bir yandan biyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlere uyum sağlamaya çalışan ergen, bir yandan da günlük hayatında karşılaştığı birçok problemi çözmek için çaba harcamaktadır. Sahip olduğu zihinsel, eğitimsel, ailesel ve sosyal kaynakları, problemleri sağlıklı şekilde çözmek için kullandıkça, ergenlik döneminin getirdiği değişimler ile daha kolay başa çıkabilmektedir. Ancak problemi tanımlamak, problemi ortadan kaldırmak için stratejiler belirlemek ve bunları hayata geçirmek şeklindeki problem çözme çabalarında başarısız olduğu zamanlar da bulunmaktadır. Başarısızlıklar problemin doğasından kaynaklandığı gibi ergenin kişilik özelliklerinden de kaynaklanmaktadır.

Kişilik, bireylerin düşünce, duygu ve davranış gibi psikolojik tepkilerindeki farklılıkları belirleyen sadece yaşanan an, içinde bulunulan biyolojik durum veya sosyal ortam ile açıklanamayan biçimde süreklilik gösteren özellikler ve eğilimler olarak tanımlanmaktadır (Taymur ve Türkçapar, 2012). Bireyin düşünce, duygu ve davranışına yaptığı vurgu ile kişilik, psikolojik tepkilerin göreceli olarak önemli ve kalıcı yönlerini içermektedir ve bireyin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yapılanmasıyla bağlantılı olarak problem çözme becerisi ile de ilişkilidir.

Problem çözme bir kişinin günlük yaşamda karşılaşılan problemleri tanımlaması, etkili çözüm yollarını bulması veya uyum sağlamasında, kendi kendini yöneten bilişsel ve davranışsal süreçler olarak tanımlanmaktadır (İman, 2013). Kişinin gerçek yaşamında her gün karşı karşıya kaldığı problemlerini çözmeye kullandığı etkili başa çıkma yollarını keşfetmesi ve etkili bilişsel-davranışsal süreçleri üretmesini (Çam ve Tümkaya, 2007) ifade eden problem çözmeye, gereksinim duyulan en önemli becerilerin başında problem çözme becerisinin geldiği kabul edilmektedir (Tetik ve Açıkgöz, 2013).

Bireyler, çeşitli durumlarda karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmek için çözüm üretmeye çalışırlar. Bu durum öğrenci boyutunda değerlendirildiğinde, problem çözmeyi başarabilecek öğrencinin aile, çevre ve okuldan aldığı eğitimin, bireyin problem çözme konusundaki yetisinde etkili olmaktadır. Larkin (1980) öğrencilerin problem çözmeyi öğrenebildiklerini, bu nedenle de problem çözmenin okul eğitim programlarının bir parçası olması gerektiğine dikkat çekmektedir (Serin, Serin ve Saygılı, 2010).

Günlük yaşamın giderek karmaşıklaşması ergenlerin her an yeni problemlerle karşılaşabilmesine neden olabilmektedir. Yaşam sürecinin en kritik dönüm noktalarından biri olan ergenlik döneminde bireyler, biyolojik, psikolojik ve sosyal problemleri çözmek ve bu döneme özgü talepleri karşılamak zorunda kalmaktadırlar. Bu kritik dönemde karşılaştıkları engelleri başarılı bir biçimde aşmak ve problemleri etkili bir biçimde çözebilmek ise güçlü bir problem çözme becerisine sahip olmayı gerektirmektedir (Çelikkaleli ve Gündüz, 2010). Bu bilgiler ışığında araştırmanın problemleri şunlardır:

- 1.Ergenlerin kişilik özelliklerinin, problem çözme becerileri üzerinde bir etkisi var mıdır?
- 2.Ergenlerin kişilik özelliklerinin, problem çözme yeteneğine güven üzerinde bir etkisi var mıdır?
- 3.Ergenlerin kişilik özelliklerinin, probleme yaklaşma- kaçınma üzerinde bir etkisi var mıdır?
- 4.Ergenlerin kişilik özelliklerinin, problemde kişisel kontrol hissi üzerinde bir etkisi var mıdır?

1.Literatür

Çocukluktan yetişkinliğe geçişte gelişimsel bir basamak olarak değerlendirilen ergenlik, birçok önemli değişimin yaşandığı ve bazen de karmaşanın hakim olduğu bir geçiş dönemidir. Bu dönemde birey büyüme, olgunlaşma ve gelişme için yeni fırsat ve yaşantılar kazanırken aynı zamanda akademik, sosyal ve kişisel uyumunu etkileyecek birtakım risk veya olumsuz yaşantılar ile karşı karşıya kalabilmektedir (Arslan, 2015). Ergenlerin karşılaştığı toplumsal ve duygusal problemlerle baş etme çabası önemli gelişim görevlerinden birisidir (Işık ve Bedel, 2015).

Bu dönemde bireylerin karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelebilmeleri ve problemleri etkili bir şekilde çözebilmeleri için problem çözme becerisi oldukça önemlidir. Araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanan problem çözme kavramı, D’Zurilla ve Goldfried’e (1971) göre, problemleri bir durumla başa çıkabilmek için etkili tepki seçenekleri oluşturma ve bu seçeneklerden en etkili olacağı düşünülen birini seçmeyi içeren bilişsel ve davranışsal bir süreçtir (Arslan ve Kabasakal, 2013). Problem çözme bir kişinin günlük yaşamda karşılaşılan problemleri tanımlanması ya da etkili çözüm yollarını bulması veya uyum sağlamasında, kendi kendini yöneten bilişsel ve davranışsal süreçler olarak da tanımlanmaktadır (Arslan, Hamarta ve Saygın, 2010).

Problem çözme süreci, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel becerileri gerektiren karmaşık bir süreçtir. Birey problem çözme ile bir amaca ulaşma, o amaca ulaşmak için araçlar geliştirme ve bunu yaparken de karşılaşılan engelleri aşma işlevleri yerine getirilmiş olur (Çam ve Tümkaya, 2008). Karşılaşılan problemi çözmek bir süreç içerisinde gerçekleşebilmektedir. Bu açıdan ele alındığında problem çözme süreci, algılanan ve tanımlanan problem ile ilgili bilgi toplama, problemi çözmeye isteklilik ve problemin çözümüne yönelik engellerin ne olduğunun belirlenmesi gibi davranışların birikiminden oluşmaktadır (Çelikkaleli ve Gündüz, 2010).

Çocukluktan itibaren öğrenilen ve okul yıllarında gelişim gösteren problem çözme becerilerinde (İzgiol, Kaya, Keşan, 2013) etkili problem çözme becerisi önemli bir rol oynamaktadır. Problemi anlama, çözüm için plan yapma, planı uygulama ve sonuçları değerlendirme alt başlıklarını içeren (Serin, Serin ve Saygılı 2010) etkili problem çözmeye bireylerin kişiliklerinin de önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle bağımsız, yaratıcı düşünebilen, sosyal açıdan yeterli, özgüveni yüksek ve belirsizlikleri tolere edebilen bireylerin daha etkili problem çözme becerisi kullandıkları belirtilmektedir (Dow ve Mayer, 2004).

Problem çözme süreci akılcı, içtepisel- dikkatsiz ve kaçınan yaklaşım olmak üzere üç aşamadan oluşur. Akılcı problem çözme rasyonel, açık ve etkili problem çözme becerilerinin sistematik bir şekilde uygulanması olarak tanımlanır. İçtepisel-dikkatsiz yaklaşım problem çözme stratejileri ve tekniklerini aktif bir şekilde uygulayan fonksiyonel olmayan problem çözme deseni olarak tanımlanır. Kaçınan yaklaşım erteleme, pasiflik ve bağımlılıkla tanımlanan fonksiyonel olmayan problem çözme desenidir (Hamarta, 2009). Bazı problemler önceden edinilmiş alışkanlıklarla çözülebilirken, bazıları da edinilmiş bilgi, beceri ve deneyimlerle çözülebilmektedir. Bireyin karşılaştığı problemler, ister basit ister karmaşık olsun, problem çözme becerisi kazanmış bireyler her türlü problemlerin üstesinden gelebilmektedirler (Aslan ve Sağır, 2012).

Öğrenciyi, aktif biçimde problem çözen biri olarak değerlendiren Bruner, yeni öğrenme- öğretme sürecini, öğrencinin, yönetilebilir veya çözülebilir problemleri keşfetmesine yardım eden bir süreç olarak ele almaktadır (Balay, 2004). Çünkü birey karşılaştığı problemlerini ne ölçüde çözebilirse hayata uyum sağlamada da o ölçüde başarılı olur. Bu uyum onun toplumdaki yerini, statüsünü belirleyecek öneme sahiptir. Bu nedenle eğitim sistemi içerisinde problem çözme becerisi tüm öğrencilere mutlaka kazandırılmalıdır (Güzel, 2004).

2. Uygulama

Literatür bilgisinde örneklemin tutum, inanç ve görüşlerinin araştırıldığı çalışmalarda tarama yönteminin kullanılması bilgisi ışığında (McMillan ve Schumacher, 2006) bu çalışmada betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır.

2.1. Çalışmanın Kapsamı

Araştırmanın evrenini, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde Bakırköy Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Güngören Erdem Beyazıt Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise evren kapsamında 14-17 yaş grubundan, lise 9-12.sınıf öğrencileri arasından çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 240 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 120'i kız (%50), 120'si erkektir (%50).

2.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada ergenlerin problem çözme becerilerinde kişilik özelliklerinin etkisi araştırılmaktadır. Kişiliğin empati, zeka, sosyodemografik değişkenler, gelişimsel görevlerin başarılı çözümü gibi boyutlarını ele alan ve kişiliği determinist yaklaşımla birbirinden bağımsız özellikler çerçevesinde araştıran diğer araştırmalardan farklı olarak bu araştırma, determinist yaklaşımın getirdiği sınırlamadan kaçınmak ve kişiliği bir bütün olarak ele almak amacıyla gerçekleştirilmiş olup, bu bağlamda alanyazınında ilk olması bakımından da önem taşımaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışma verileri “Mizaç ve Karakter Envanteri” ve “Kişilerarası Problem Çözme Envanteri” kullanılarak elde edilmiştir.

Mizaç ve Karakter Envanteri: Cloninger'in, 1987'de geliştirdiği ve Üç boyutlu kişilik ölçeği (Tridimensional Personality Questionnaire) ismini verdiği ölçeğine, 1993'te arkadaşlarıyla birlikte bir mizaç boyutu ile karakter boyutu ekleyerek, ölçeğin adını Mizaç ve karakter envanteri (Temperament and Character Inventory- TCI) olarak değiştirmiş olması ile ortaya çıkan Mizaç ve Karakter Envanteri'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Köse ve arkadaşları tarafından yapılmıştır (Köse, ve diğ.,2004). Geçerlilik güvenilirlik çalışmasında ölçeğin cronbach alfa değerleri mizaç boyutunda 0.60 ile 0.85, karakter boyutunda 0.82 ile 0.83 olarak rapor edilmiştir.

Bireyin kendi kendisini değerlendirdiği ve “doğru” ya da “yanlış” şeklinde yanıtlanan, 240 maddeden oluşan ölçek, 15 yaş ve üstü bireyler için uygulama alanına sahiptir. Ölçeğin yedi alt boyutu ve her alt boyutun kendi içerisinde alt boyutları mevcuttur. Ölçeğin yedi boyutu şunlardır: Yenilik Arayışı, Zarardan Kaçınma, Ödül Bağımlılığı, Sebat Etme, Kendini Yönetme, İşbirliği Yapma, Kendini Açma. Ölçeğinin değerlendirilmesinde ters maddeler hariç olmak üzere, “doğru” ifadesi 1 puan, “yanlış” ifadesi 0 puan alırken; ters maddeler için puanlamada “yanlış” seçeneği işaretlenen maddeler 1 puan, “doğru” için işaretlenen maddeler ise 0 puan alır. Ölçeğin ters puanlanan maddeleri: 69, 75, 101, 111, 118, 134, 140, 170, 176, 190, 213, 230, 239, 240. maddelerdir (Yöyen, 2017)

Kişilerarası Problem Çözme Envanteri: Ölçek, Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilmiştir. “Problem çözme yeteneğine güven”, “yaklaşma-kaçınma” ve “kişisel kontrol” olmak üzere üç alt boyutu bulunan ölçeğin (Heppner, 1982) Türkiye'deki geçerlik güvenilirlik çalışmasını, Şahin, Şahin ve Heppner (1993) gerçekleştirmiştir. Geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alfa geçerlik katsayısı 88, yarıya bölme tekniği ile elde edilen güvenilirlik katsayısı ise $r = .81$ olarak saptanmıştır (Çam ve Tümkaya, 2008).

Ölçeğin amacı, kişinin problem çözme becerileri konusunda kendini algılayışını saptamaktır. Toplamda 35 maddeden oluşmaktadır ve kişinin kendi kendine cevapladığı kağıt kalem testidir. Puanlama 6'lı likert tipidir. Katılımcıdan “her zaman böyle davranırım”, “çoğunlukla böyle davranırım”, “sık sık böyle davranırım”, “arada sırada böyle davranırım”,

“ender olarak böyle davranırım” ve “hiçbir zaman böyle davranmam” cevapları arasında kendine en yakın bulduğunu işaretlemesi beklenir. Puanlamada 9., 22. ve 29. maddeler puanlama dışıdır. Toplam puanda ise 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30, 32 ve 34. maddeler ters olarak hesaplanmaktadır. Elde edilen puan toplamı bireyin kendisini problem çözme becerileri konusunda nasıl değerlendirdiğini göstermektedir. Ölçeğin puan aralığı 32-192’dir.

2.4. Çalışma Verilerin Analizi

Verilerin toplandığı örneklemin özelliklerinin anlaşılmasını sağlamak amacıyla betimleyici istatistiksel analiz kullanılır (Bulduk, 2008). Bu nedenle öğrencilerin sosyodemografik özellikleri, mizaç ve karakter envanteri bulguları ve problem çözme envanteri bulguları için betimleyici istatistiksel metotlar (Frekans, Yüzde, Ortalama, Standart sapma) kullanılmıştır. Bağımlı değişken sayısının bir, bağımsız değişken birden fazla interval ve/veya kategorik bağımsız değişken olması durumunda regresyon analizi uygulanır (Bulduk, 2008) bilgisi ışığında kişilik özelliklerinin problem çözme becerisi üzerine etkisini incelemek amacıyla regresyon analizi yapılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel çözümlenmesi IBM SPSS 22.0 programı kullanılarak yapılmış ve araştırmada anlamlılık düzeyi [$p \leq .05$] olarak kabul edilmiştir.

2.5. Bulgular

Tablo 1. Sosyodemografik Verilere İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

		Frekans(N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kız	120	50
	Erkek	120	50
	Toplam	240	100
Yaş	14	60	25
	15	60	25
	16	60	25
	17	60	25
	Toplam	240	100
	Sınıf	9	60
10		60	25
11		60	25
12		60	25
Toplam		240	100

Tablo 1’e göre katılımcıların 120’si (%50) kız, 120’si (%50) erkektir. Yaş dağılımları; 60’ı (%25) 14, 60’ı (%25) 15, 60’ı (%25) 16, 60’ı (%25) 17 yaş grubundandır. Sınıf dağılımları ise 60’ı (%25) 9, 60’ı (%25) 10, 60’ı (%25) 11, 60’ı (%25) 12. sınıf olarak dağılmaktadır.

Tablo 2. Mizaç ve Karakter Envanterine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

	N	Ort	SS	Min.	Max.
Keşfetmekten Heyecan Duyma	240	5,780	1,826	1	11
Dürtüsellik	240	4,480	1,825	0	9
Savurganlık	240	4,520	1,868	1	9
Düzensizlik	240	4,960	1,494	1	9
Toplam Yenilik Arayışı Puanı	240	19,740	4,165	8	31
Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik	240	5,450	2,237	0	11
Belirsizlik Korkusu	240	3,600	1,691	0	7
Yabancılardan Çekinme	240	3,650	1,769	0	8
Çabuk Yorulma ve Dermansızlık	240	4,420	1,712	0	9
Toplam Zarardan Kaçınma Puanı	240	17,130	5,230	4	31
Duygusallık	240	6,560	1,980	1	10
Bağlanma	240	4,100	1,638	0	8
Bağımlılık	240	2,160	1,317	0	6
Toplam Ödül Bağımlılığı Puanı	240	4,320	1,537	0	8
Sebat Etme	240	12,820	3,011	3	21
Sorumluluk Alma-Kınama	240	3,610	1,732	0	8
Amaçlılık-Amaçsızlık	240	4,200	1,522	1	7
Beceriklilik	240	2,500	1,224	0	5
Kendini Kabullemeye- Kendisiyle Çekişme	240	4,410	2,136	0	11
Aydınlanmış İkinci Mizaç	240	7,430	1,887	3	12
Toplam Kendi Kendini İdare Etme Puanı	240	22,150	5,158	10	39
Sosyal Kabullemeye-Sosyal Hoşgörüsüzlük	240	5,220	1,482	1	8
Empati Duyma-Sosyal İlgisizlik	240	4,120	1,342	1	7
Yardımseverlik-Yardım Sevmemeçlik	240	4,090	1,408	1	8
Acıma-İntikamcılık	240	5,040	2,577	0	10
Temiz Kalplilik Vicdanlılık-Kendi Kendine Yarar Sağlama	240	5,620	1,717	2	9
Toplam İş Birliği Puanı	240	24,090	5,157	11	39
Kendini Kaybetme-Kendilik Bilincinde Yaşantı	240	7,630	2,060	2	11
Kişiler Arası Özdeşim-Kendi Kendine Ayrışma	240	5,520	1,914	0	9
Manevi Kabullemeye-Akılcı Maddecilik	240	8,410	2,147	2	13
Toplam Kendini Aşma Puanı	240	21,560	4,509	9	31

Tablo 2'ye göre katılımcıların "keşfetmekten heyecan duyma" ortalaması (5,780 ± 1,826); "dürtüsellik" ortalaması (4,480 ± 1,825); "savurganlık" ortalaması (4,520 ± 1,868); "düzensizlik" ortalaması (4,960 ± 1,494); "toplam yenilik arayışı puanı" ortalaması (19,740 ± 4,165); "beklenti endişesi ve karamsarlık-sınırsız iyimserlik" ortalaması (5,450 ± 2,237); "belirsizlik korkusu" ortalaması (3,600 ± 1,691); "yabancılardan çekinme" ortalaması (3,650 ± 1,769); "çabuk yorulma ve dermansızlık" ortalaması (4,420 ± 1,712); "toplam zarardan kaçınma puanı" ortalaması (17,130 ± 5,230); "duygusallık" ortalaması (6,560 ± 1,980); "bağlanma" ortalaması (4,100 ± 1,638); "bağımlılık" ortalaması zayıf (2,160 ± 1,317); "toplam ödül bağımlılığı puanı" ortalaması (4,320 ± 1,537); "sebat etme" ortalaması (12,820 ± 3,011); "sorumluluk alma-kınama" ortalaması yüksek (3,610 ± 1,732); "amaçlılık-amaçsızlık" ortalaması (4,200 ± 1,522); "beceriklilik" ortalaması (2,500 ± 1,224); "kendini kabullenme- kendisiyle çekişme" ortalaması (4,410 ± 2,136); "aydınlanmış ikinci mizaç" ortalaması (7,430 ± 1,887); "toplam kendi kendini idare etme puanı" ortalaması (22,150 ± 5,158); "sosyal kabullenme-sosyal hoşgörüsüzlük" ortalaması (5,220 ± 1,482); "empati duyma-sosyal ilgisizlik" ortalaması (4,120 ± 1,342); "yardımseverlik-yardım sevmemeçlik" ortalaması (4,090 ± 1,408); "acıma-intikamcılık" ortalaması (5,040 ± 2,577); "temiz kalplilik

vicdanlılık-kendi kendine yarar sağlama” ortalaması ($5,620 \pm 1,717$); “toplam iş birliği puanı” ortalaması ($24,090 \pm 5,157$); “kendini kaybetme-kendilik bilincinde yaşantı” ortalaması ($7,630 \pm 2,060$); “kişiler arası özdeşim-kendi kendine ayırışma” ortalaması ($5,520 \pm 1,914$); “manevi kabullenme-akılcı maddecilik” ortalaması ($8,410 \pm 2,147$); “toplam kendini aşma puanı” ortalaması ($21,560 \pm 4,509$) olarak saptanmıştır.

Tablo 3. *Problem Çözme Envanterine İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları*

	N	Ort	SS	Min.	Max.
Problem Çözme Yeteneğine Güven	240	25,808	8,584	11	60
Yaklaşma Kaçınma	240	38,338	9,468	14	64
Kişisel Kontrol	240	17,813	4,912	6	30
Problem Çözme Becerisi Toplam	240	81,958	17,049	35	125

Tablo 3’e göre katılımcıların “problem çözme yeteneğine güven” ortalaması ($25,808 \pm 8,584$); “yaklaşma kaçınma” ortalaması ($38,338 \pm 9,468$); “kişisel kontrol” ortalaması ($17,813 \pm 4,912$); “problem çözme becerisi toplam” ortalaması ($81,958 \pm 17,049$) olarak belirlenmiştir.

Tablo 4. Mizaç ve Karakterin Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	P	F	Model (p)	R ²
	Sabit	106,712	9,703	0,000	4,735	0,000	0,281
	Keşfetmekten Heyecan Duyma	-1,352	-2,205	0,029			
	Dürtüsellik	1,824	3,042	0,003			
	Savurganlık	0,666	1,159	0,248			
	Düzensizlik	-0,769	-1,090	0,277			
	Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik	0,460	0,900	0,369			
	Belirsizlik Korkusu	0,058	0,082	0,934			
	Yabancılardan Çekinme	-0,839	-1,325	0,186			
	Çabuk Yorulma ve Dermansızlık	-0,058	-0,093	0,926			
	Duygusalılık	-0,717	-1,261	0,209			
	Bağlanma	-1,163	-1,839	0,067			
	Bağımlılık	1,319	1,598	0,111			
	Toplam Ödül Bağımlılığı Puanı	-0,766	-1,076	0,283			
	Sorumluluk Alma-kınama	-0,988	-1,490	0,138			
Problem Çözme Becerisi	Amaçlılık-Amaçsızlık	-0,897	-1,236	0,218			
	Beceriklilik	-3,310	-3,516	0,001			
	Kendini Kabullenme- Kendisiyle Çekişme	0,532	1,053	0,294			
	Aydınlanmış İkinci Mizaç	-1,598	-2,641	0,009			
	Sosyal Kabullenme-Sosyal Hoşgörüsüzlük	1,053	1,469	0,143			
	Empati Duyma-Sosyal İlgisizlik	-0,215	-0,282	0,778			
	Yardımsızlık-Yardım Sevmeme	0,474	0,624	0,533			
	Acıma-intikamcılık	-0,075	-0,173	0,863			
	Temiz Kalplilik Vicdanlılık-Kendi Kendine Yarar Sağlama	0,208	0,312	0,755			
	Kişiler Arası Özdeşim-Kendi Kendine Ayrışma	0,151	0,148	0,882			
	Manevi Kabullenme-Akılcı Maddecilik	-0,540	-0,645	0,520			
	Toplam Kendini Aşma Puanı	0,359	0,605	0,546			

Tablo 4'e göre "mizaç ve karakter" ile "problem çözme becerisi" arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkinin olduğu ($F=4,735$; $p=0,000<0,05$) ve ilişkinin açıklayıcılık gücünün güçlü olduğu görülmektedir ($R^2=0,281$).

"Mizaç ve karakter" in alt boyutlarından "keşfetmekten heyecan duyma" düzeyi ($\beta=-1,352$), "beceriklilik düzeyi" ($\beta=-3,310$) ve "aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi", "problem çözme becerisi düzeyini" azaltırken ($\beta=-1,598$), "dürtüsellik" düzeyinin "problem çözme becerisi" düzeyini arttırdığı görülmektedir ($\beta=1,824$). Buna göre mizaç ve karakterin alt boyutu olarak "keşfetmekten heyecan duyma", "beceriklilik" ve "aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi" azaldıkça, "problem çözme becerisi" nin de azaldığı, bunun aksine mizaç ve karakterin bir alt boyutu olan "dürtüsellik" arttıkça "problem çözme becerisinin" de arttığı söylenebilir.

Tablo 5. Mizaç ve Karakterin Problem Çözme Yeteneğine Güven Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	P	F	Model (p)	R ²
Problem Çözme Yeteneğine Güven	Sabit	34,545	5,726	0,000	2,639	0,000	0,146
	Keşfetmekten Heyecan Duyma	-0,299	-0,887	0,376			
	Dürtüsellik	0,364	1,105	0,270			
	Savurganlık	0,122	0,385	0,700			
	Düzensizlik	-0,275	-0,709	0,479			
	Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik	0,308	1,100	0,273			
	Belirsizlik Korkusu	0,366	0,954	0,341			
	Yabancılardan Çekinme	-0,045	-0,129	0,898			
	Çabuk Yorulma ve Dermansızlık	0,109	0,315	0,753			
	Duygusallık	-0,318	-1,020	0,309			
	Bağlanma	-0,847	-2,441	0,015			
	Bağımlılık	0,677	1,496	0,136			
	Toplam Ödül Bağımlılığı Puanı	-0,184	-0,470	0,639			
	Sorumluluk Alma-Kınama	-0,217	-0,598	0,551			
	Amaçlılık-Amaçsızlık	-0,374	-0,940	0,348			
	Beceriklilik	-0,638	-1,235	0,218			
	Kendini Kabullemeye Kendisiyle Çekişme	0,483	1,742	0,083			
	Aydınlanmış İkinci Mizaç	-1,036	-3,123	0,002			
	Sosyal Kabullemeye-Sosyal Hoşgörüsüzlük	-0,183	-0,466	0,642			
	Empati Duyma-Sosyal İlgisizlik	0,127	0,304	0,761			
	Yardımsızlık-Yardım Sevmeme	-0,100	-0,240	0,811			
	Acıma-İntikamcılık	0,077	0,325	0,745			
	Temiz Kalplilik	0,440	1,208	0,229			
	Vicdanlılık-Kendi Kendine Yarar Sağlama						
	Kişiler Arası Özdeşim-kendi Kendine Ayrışma	-0,157	-0,281	0,779			
	Manevi Kabullemeye-Akılcı Maddecilik	0,069	0,151	0,880			
	Toplam Kendini Aşma Puanı	0,071	0,217	0,828			

Tablo 5'e göre "mizaç ve karakter" ile "problem çözme yeteneğine güven" arasında istatistiksel olarak anlamlı ($F=2,639$; $p=0,000<0.05$) bir ilişkinin olduğu, "problem çözme yeteneğine güven" düzeyinin belirleyicisi olarak "mizaç ve karakter" değişkenlerinin açıklayıcılık gücünün zayıf olduğu görülmektedir ($R^2=0,146$).

Mizaç ve karakterin alt boyutlarından olan "bağlanma düzeyi" ($\beta=-0,847$) ile "aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi"nin ($\beta=-1,036$) "problem çözme yeteneğine güven" düzeyini azalttığı saptanmıştır. Buna göre "bağlanma düzeyi" ile "aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi" azaldıkça, "problem çözme düzeyine güven"inde azaldığı söylenebilir.

Tablo 6. *Mizaç ve Karakterin Yaklaşma Kaçınma Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	P	F	Model (p)	R ²
Yaklaşma Kaçınma	Sabit	52,300	8,241	0,000	3,751	0,000	0,223
	Keşfetmekten Heyecan Duyma	-0,694	-1,960	0,051			
	Dürtüsellik	1,386	4,004	0,000			
	Savurganlık	0,237	0,715	0,475			
	Düzensizlik	-0,383	-0,940	0,348			
	Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik	-0,122	-0,413	0,680			
	Belirsizlik Korkusu	-0,069	-0,171	0,864			
	Yabancılardan Çekinme	-0,721	-1,973	0,050			
	Çabuk Yorulma ve Dermansızlık	-0,252	-0,691	0,490			
	Duygusallık	-0,279	-0,849	0,397			
	Bağlanma	-0,300	-0,821	0,413			
	Bağımlılık	0,839	1,761	0,080			
	Toplam Ödül	-0,227	-0,553	0,581			
	Bağımlılığı Puanı						
	Sorumluluk Alma-kınama	-0,559	-1,461	0,145			
	Amaçlılık-Amaçsızlık	-0,498	-1,188	0,236			
	Beceriklilik	-1,877	-3,455	0,001			
	Kendini Kabullenme-Kendisiyle Çekişme	0,130	0,446	0,656			
	Aydınlanmış İkinci Mizaç	-0,386	-1,106	0,270			
	Sosyal Kabullenme-Sosyal Hoşgörüsüzlük	0,776	1,874	0,062			
	Empati Duyma-Sosyal İlgisizlik	-0,265	-0,604	0,547			
	Yardımseverlik-Yardım Sevmemezlilik	0,304	0,694	0,488			
	Acıma-İntikamcılık	-0,060	-0,240	0,811			
	Temiz Kalplilik	-0,323	-0,841	0,401			
	Vicdanlılık-kendi Kendine Yarar Sağlama						
	Kişiler Arası Özdeşim-Kendi Kendine Ayrışma	0,417	0,711	0,478			
	Manevi Kabullenme-Akılcı Maddecilik	-0,066	-0,137	0,891			
	Toplam Kendini Aşma Puanı	-0,055	-0,159	0,874			

Tablo 6'ya göre “mizaç ve karakter” ile problem çözme becerisi alt boyutlarından “yaklaşma kaçınma” arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı ($F=3,751$; $p=0,000<0.05$) ve açıklayıcılık gücünün güçlü olduğu görülmektedir ($R^2=0,223$).

Mizaç ve karakterin “dürtüsellik” alt boyutu ($\beta=1,386$) arttıkça “yaklaşma-kaçınma” düzeyinin azaldığı, “beceriklilik” alt boyutu ($\beta=-1,877$) azaldıkça “yaklaşma -kaçınma” düzeyini de azaldığı görülmektedir.

Tablo 7. *Mizaç ve Karakterin Kişisel Kontrol Üzerine Etkisine İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	P	F	Model (p)	R ²
Kişisel Kontrol	Sabit	19,867	5,727	0,000	2,531	0,000	0,138
	Keşfetmekten Heyecan Duyma	-0,360	-1,860	0,064			
	Dürtüsellik	0,075	0,396	0,693			
	Savurganlık	0,307	1,695	0,092			
	Düzensizlik	-0,112	-0,502	0,616			
	Beklenti Endişesi ve Karamsarlık-Sınırsız İyimserlik	0,273	1,696	0,091			
	Belirsizlik Korkusu	-0,240	-1,085	0,279			
	Yabancılardan Çekinme	-0,073	-0,368	0,713			
	Çabuk Yorulma ve Dermansızlık	0,084	0,422	0,673			
	Duygusalılık	-0,120	-0,669	0,504			
	Bağlanma	-0,016	-0,081	0,936			
	Bağımlılık	-0,197	-0,757	0,450			
	Toplam Ödül Bağımlılığı Puanı	-0,355	-1,582	0,115			
	Sorumluluk Alma-Kınama	-0,212	-1,012	0,313			
	Amaçlılık-Amaçsızlık	-0,025	-0,109	0,913			
	Beceriklilik	-0,795	-2,678	0,008			
	Kendini Kabullenme- Kendisiyle Çekişme	-0,081	-0,509	0,611			
	Aydınlanmış İkinci Mizaç	-0,175	-0,919	0,359			
	Sosyal Kabullenme-Sosyal Hoşgörüsüzlük	0,461	2,038	0,043			
	Empati Duyma-Sosyal İlgisizlik	-0,076	-0,318	0,751			
	Yardımseverlik-Yardım Sevmemeçlik	0,270	1,125	0,262			
	Acıma-intikamçılık	-0,092	-0,676	0,500			
	Temiz Kalplilik Vicdanlılık-Kendi Kendine Yarar Sağlama	0,090	0,429	0,669			
	Kişiler Arası Özdeşim-Kendi Kendine Ayrışma	-0,109	-0,341	0,734			
	Manevi Kabullenme-Akılcı Maddecilik	-0,543	-2,056	0,041			
	Toplam Kendini Aşma Puanı	0,343	1,830	0,069			

Tablo 7'ye göre "mizaç ve karakter" ile problem çözme becerisi alt boyutlarından "kişisel kontrol" arasında zayıf ($R^2=0,138$) ancak istatistiksel olarak anlamlı ($F=2,531$; $p=0,000<0,05$) bir ilişki görülmektedir.

Mizaç ve karakterin alt boyutlarından "beceriklilik" düzeyi ($\beta=-0,795$) ile "manevi kabullenme-akılcı maddecilik" düzeyi, "kişisel kontrol düzeyini" azaltmakta ($\beta=-0,543$), "sosyal kabullenme-sosyal hoşgörüsüzlük" düzeyi ise "kişisel kontrol düzeyini" arttırmaktadır ($\beta=0,461$). Buna göre mizaç ve karakterin alt boyutu olarak "beceriklilik" ve "manevi kabullenme-akılcı maddecilik" azaldıkça "kişisel kontrol"ünde azaldığı, "sosyal kabullenme-sosyal hoşgörüsüzlük" düzeyi arttıkça "kişisel kontrol" düzeyinin de arttığı söylenebilir.

Sonuç

Mizaç ve kişilik özelliklerinin problem çözme becerisi ile olan ilişkisinin araştırıldığı bu çalışmanın bulguları üç başlıkta toplanmıştır. Bulguların ilki "mizaç ve karakter" ile "problem çözme becerisi" arasında anlamlı ve güçlü bir ilişkinin bulunduğudır.

Çalışmanın ikinci bulgusu "mizaç ve karakter" ile "problem çözme becerisi" alt boyutları arasındadır. Buna göre "mizaç ve karakter" ile "problem çözme becerisi"nin birinci alt boyutu olan "yaklaşma- kaçınma" arasında anlamlı ve güçlü bir ilişki saptanmıştır. "Mizaç ve karakter" ile "problem çözme becerisi"nin ikinci alt boyutu olan "problem çözme

yeteneğine güven” ve üçüncü alt boyutu olan “kişisel kontrol” alt boyutları arasında ise anlamlı ancak zayıf bir ilişki belirlenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bulgusu mizaç ve karakter alt boyutlarının problem çözme becerisi alt boyutlarına ilişkindir. Buna göre “mizaç ve karakter” alt boyutlarından “bağlanma düzeyi” ile “aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi”nin, problem çözme becerisi alt boyutlarından olan “problem çözme yeteneğine güven” düzeyini azalttığı; mizaç ve karakterin “dürtüsellik” alt boyutu ve “beceriklilik” alt boyutunun, problem çözme becerisi alt boyutlarından olan “yaklaşma- kaçınma” düzeyini azalttığı; mizaç ve karakterin “beceriklilik” düzeyi ile “manevi kabullenme-akılcı maddecilik” düzeyinin, problem çözme becerisi alt boyutlarından olan “kişisel kontrol düzeyi”nin azalttığı; mizaç ve karakterin “keşfetmekten heyecan duyma”, “beceriklilik düzeyi” ve “aydınlanmış ikinci mizaç düzeyi”nin, problem çözme becerisi alt boyutlarından olan “problem çözme becerisi düzeyini” azalttığı; mizaç ve karakterin “dürtüsellik” düzeyinin, problem çözme becerisi alt boyutlarından olan “problem çözme becerisi” düzeyini artırdığı saptanmıştır.

Alanyazını incelendiğinde mizaç ve karakter ile problem çözme becerisine ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Sağlıklı popülasyon ile yapılan çalışmalarda problem çözme becerilerinin iletişim (Nacar ve Tümkaya, 2011); özyeterlilik (Gürten, 2011); öfke ifade tarzları (Atik ve Kemer, 2008); bilişsel farkındalık ve zeka (Karakelle, 2012); empati (Kesicioğlu ve Gülhan, 2014) gibi kişiliğin değişik yönlerini ele alan determinist yaklaşım çalışmalarında, farklı kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasında pozitif yönlü ilişkilerin bulunduğu belirtilmektedir.

Ülkemizde sayıca az olmakla birlikte bu çalışmada olduğu gibi kişiliği bir bütün olarak değerlendiren ve kişilik özellikleri ile problem çözme becerisi arasındaki ilişkiyi irdeleyen araştırma sonuçları bulunmaktadır ve çalışmanın sonucuna benzer bulgular rapor edilmektedir. 2013 yılında yapılan bir çalışmada öğretmen adaylarının kişilik tiplerine göre problem çözme becerileri incelenmiş ve duygusal dengesizliğe sahip olmadığını düşünen öğretmen adaylarının, duygusal dengesizliğe sahip olduğunu düşünen öğretmen adaylarına, sorumluluk sahibi olduğu düşünen öğretmen adaylarının, sorumluluk sahibi olmadığını düşünen öğretmen adaylarına göre daha yüksek problem çözme becerisine sahip oldukları rapor edilmiştir (Duman, ve diğ., 2013). Dışadönüklük, uyumluluk, öz disiplin, gelişime açıklık, nörotiklik özellikleri ile ilişkilerdeki problemleri ele alırken problem ile yüzleşme arasında anlamlı ilişkinin olduğu, bu kişilik özellikleri yüksek kişilerin yüzleşme yaklaşımını benimserken, düşük olanların ise kaçınma davranışı içinde buldukları (Çetin, 2008) bilgisi de bireylerin kişilik özelliklerinin problem çözme becerisindeki, beceri biçiminin davranışsal olarak işlenişini göstermektedir. Her iki araştırma bulgusu da problem çözme becerisi ile kişilik arasında bir ilişkinin olduğunu vurgulamaktadır.

Çalışmada kullanılan mizaç ve karakter envanterini kullanan tek ulusal araştırma 2014 yılında yapılmıştır. Yazarların araştırma sonuçları, yapılan çalışmayı desteklenmektedir. Çalışmada öğretmen adaylarının iletişim becerilerinde mizaç ve karakter özelliklerinin rolünü incelenmiş ve işbirliği yapma, kendini yönetme, ödül bağımlılığı ve sebat etme karakteristik özellikleri ile iyi iletişim becerileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu bilgisi aktarmışlardır (Erkan ve Avcı, 2014). 2011 yılında yapılan bir başka çalışmada, çalışanların kişisel kontrol ve kendilerine olan güven duygularının problem çözme becerilerine olumlu katkıları olduğu bilgisi aktarmışlardır (Çetin, Basım ve Karataş, 2011). Her iki araştırmanın sonuçları, kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasındaki anlamlı ilişkiye işaret etmektedir ve bu bağlamda araştırma sonucu desteklemektedir.

Psikoseksüel gelişimin bir dönemi olarak ergenlik biyolojik, psikolojik ve sosyal alanların tamamında kendini gösteren hızlı, karmaşık ve çok yönlü bir süreçtir. Bu süreçte ergen bir yandan içinde bulunduğu dönemin getirisi olan değişimlere uyum sağlamaya çalışırken bir yandan da gerek bu uyumun sağlanma çabasının zorlukları ile mücadele etmekte

ve gerekse okul, aile, sosyal çevre ve kendisi arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. Değişimin çok yönlü olması ergenin problem çözme becerilerini, geçmiş yaşantısından daha fazla kullanmasını gerekli kılmaktadır. Problem çözme becerisini etkili bir şekilde kullanabildiği ölçüde aile, arkadaşlar, akademik dünyada ve sosyal yaşantısında yaşadığı çatışmalar azalmakta ve ergenin uyum kapasitesi artmaktadır. Ancak problem çözme becerilerini etkin ve sağlıklı kullanamadığında ise çatışmalar artarak devam etmektedir. Problem çözme becerilerini geçmiş yaşantısındaki deneyimleri, eğitiminin bir parçası, aile yaşantısı ve kişiliğin bir uzantısı olarak belli bir aşamaya getirmiş olan ergenin zorlu ergenlik sürecinde kişiliğini ve problem çözme becerilerini tanımaya, keşfetmeye, geliştirip olgunlaştırmaya ihtiyacı vardır.

Çağdaş eğitim anlayışında eğitimin temel amacı karşılaştığı problemlerde sorunun farkında olan, sorunlar karşısında etkili çözümler üretebilen, zihinsel, duygusal, sosyal açıdan gelişmiş, kişiliğini toplumsal ve mesleki açıdan uyumlu ve üretken olarak kullanabilen, okulda elde ettiği bilgiyi günlük yaşantısına entegre edebilen bireyler yetiştirmektir. Etkili problem çözme becerisi öğrenilebilen bir beceridir ve bu nedenle de etkili problem çözme becerilerinin, öğrencilerin kişilik özelliklerine uyumlu hale getirildiği ve okul müfredatlarında okul eğitim programlarının bir parçası olması, çağdaş eğitim anlayışının belirlediği hedefler doğrultusunda bireylerin yetişmesinde önemlidir.

Bu bağlamda çalışma sonuçlarından elde edilen bilgiler ışığında, kişilik ve problem çözme becerisinin tanınip geliştirilmesi için öğrenci, eğitimci, öğrenci destek birimleri ve ailenin birlikte çalışmasını teşvik edecek eğitim organizasyonlarının geliştirilmesi gelecek nesiller adına önemlidir.

Kaynakça

- Arslan, G. (2015). Ergenlikte psikolojik sağlık: bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82.
- Arslan, C., Hamarta, E. ve Saygın, Y. (2010). An Investigation of Aggression and Interpersonal Problem Solving in Adolescents. *Elementary Education Online*, 9(1), 379–388.
- Arslan, G. ve Kabasakal, Z. (2013). Ergenlerin problem çözme becerileri ve ana-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(6), 33-42.
- Aslan, O. ve Sağır, Ş.U. (2012). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının problem çözme becerileri. *Türk Fen Eğitim Dergisi*, 9(2), 83-84
- Atik, G. ve Kemer, G. (2008). İlköğretim ikinci kademe öğrencileri arasındaki zorbalığı yordamada problem çözme becerisi, sürekli öfke-öfke ifade tarzları ve fiziksel özyeterliliğin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 198-206.
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 37(2), 61-82.
- Bulduk, S. (2008). *Psikolojide deneysel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Çantay Yayınları.
- Çam, S. ve Tümkaya, S. (2007). Kişilerarası problem çözme envanteri'nin (KPÇE) geliştirilmesi: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(8), 95-111.
- Çam, S. ve Tümkaya, S. (2008). Kişilerarası problem çözme envanteri lise öğrencileri formu'nun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2(5), 1703-1724.
- Çelikkaleli, Ö. ve Gündüz, B. (2010). Ergenlerde problem çözme becerileri ve yetkinlik inançları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 361 – 377.
- Çetin, F. (2008). Kişilerarası ilişkilerde kendilik algısı, kontrol odağı ve kişilik yapısının çatışma çözme yaklaşımları üzerine etkileri: uygulamalı bir araştırma (yayınlanmamış yüksek lisans tezi). T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, F., Basım, N. ve Karataş, M. (2011). Çalışanların problem çözme becerilerinde örgütsel adalet algısı ve iş tatmini rolü. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 18(1), 71-85.
- Dow, G. T., and Mayer, R. E. (2004). Teaching students to solve insight problems: evidence for domain specificity in creativity training. *Creativity Research Journal*, 16(4), 389-402.
- Duman, B., Yakar, A., Türkoğlu, İ. E. ve Yakar, P. (2013). Türkiye'de öğretmen yetiştirme programları çerçevesinde öğretmen adaylarının kişilik tiplerine göre problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı, 1, 121-143.
- Erkan, Z. ve Avcı, R. (2014). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri: mizaç ve karakter özelliklerinin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 88-90.

- Gül, S. K. ve Güneş, İ. D. (2009). Ergenlik dönemi sorunları ve şiddet. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 80-81.
- Güzel, A. (2004). Marmara Üniversitesi öğrencilerinin öğrenme stilleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi (yayınlanmış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gürten, E. (2011). Probleme dayalı öğrenmenin öğrenme ürünlerine, problem çözme becerisine, öz-yeterlik algı düzeyine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 221-232.
- Hamarta, E. (2009). Examining the social anxiety of adolescents with regards to interpersonal problem solving and perfectionism. *Elementary Education Online*, 8(3), 729-740.
- Heppner, P. P. (1982). The development and implications of a personal problem – solving inventory. *Journal of Counseling Psychology*, 29, 66-75.
- Işık, E. ve Bedel, A. (2015). Ergenlerde başa çıkma stratejileri ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 34, 53-60.
- İman, E. D. (2013). Çocuklar için sosyal problem çözme ölçeği'nin 6 yaş grubu için türkiye uyarlaması ve okul öncesi davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 479-498.
- İzgiol, D., Kaya, D. ve Keşan, C. (2013). The relationship among body mass index of primary mathematics teacher candidates and their score in University entrance exam and problem solving skills. *Educational Research*, 4(5), 413-421.
- Karakelle, S. (2012). Üst bilişsel farkındalık, zekâ, problem çözme algısı ve düşünme ihtiyacı arasındaki bağlantılar. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 237-250.
- Kesicioğlu, O.S. ve Güven, G. (2014). Turkish studies - international periodical for the languages. *Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(5), 1371-1383.
- Köse, S., Sayar, K., Ak, İ., Aydın, N., Kalelioğlu, Ü., Kırpınar, İ., Reeve, R. A., Przybeck, T. R. ve Cloninger, C. R. (2004). Mizaç ve karakter envanteri (Türkçe TCI): geçerlik, güvenilirliği ve faktör yapısı. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 14, 107-131.
- McMillan, H. J., and Schumacher, S. (2006). *Research in education evidence-based inquiry*. 6th Edition, Boston: Allyn and Bacon Inc.
- Nacar, F. S. ve Tümkaya, S. (2011). Analysis of the relationship between the communication of the class teachers and their skills to solve interpersonal problems. *Elementary Education Online*, 10(2), 493-511.
- Serin, O. Serin, N. B. ve Saygılı, G. (2010). Developing problem solving inventory for children at the level of primary education (PSIC). *Elementary Education Online*, 9(2), 446–458.
- Taymur, İ., ve Türkçapar, M. H. (2012). Kişilik: Tanımı, sınıflaması ve değerlendirmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 154-177.

Tetik, S. ve Açıkgöz, A. (2013). Duygusal zeka düzeyinin problem çözme becerisi üzerindeki etkisi: meslek yüksekokulu öğrencileri üzerine bir uygulama. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Özel Sayı, 87-97.

Yöyen, G. E. (2017). *Psikolojide kullanılan ölçekler*. İstanbul: Gelişim Üniversitesi Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Adolescence is a period that starts with the ages of 9 to 11 and brings about rapid physical, mental and social-emotional changes ranging from 17 to 18 (Gül and Güneş, 2009). In this period, the adolescent trying to adapt to biological, psychological and social changes on the one hand is trying to solve many problems in daily life. His mental, educational, familial, and social resources can be more easily coped with biopsychosocial changes brought about by puberty when used to solve problems in a healthy way. However, there are times when defining the problem, identifying strategies to remove the problem, and failing in problem-solving efforts to imagine them. Failures originate from the nature of the problem as well as from the personality traits of the adolescent. Personality is defined as the features and tendencies that persist in unexplainable biological or social contexts that determine the differences in the psychological reactions of individuals such as thoughts, emotions and behavior (Taymur and Türkçapar, 2012). With emphasis on the individual's thoughts, feelings and behavior, personality involves relatively important and persistent aspects of psychological reactions and is also related to problem-solving skills in connection with the individual's cognitive, affective, and behavioral structuring.

Problem-solving is defined as self-directed cognitive and behavioral processes in which a person identifies problems encountered in everyday life, finds effective ways of solution, or adapts himself (İman, 2013). It is accepted that problem solving skills come at the forefront of the most important skills that need to be solved in terms of problem solving (Çim and Tümkaya, 2007) that explains effective ways of coping and produces effective cognitive-behavioral processes (Tetik and Açıkgöz, 2013).

Effective problem solving skills play an important role in problem-solving skills (Izgiol, Kaya and Keşan, 2013), learned from childhood and developing during school years. It is thought that the personalities of the individuals are also important in solving the effective problem solving which includes the sub-titles of understanding the problem, planning the solution, applying the plan and evaluating the results (Cool, Cool and Respected, 2010). In particular, it is stated that individuals who are independent, think creatively, are socially competent, have high self-confidence and can tolerate ambiguities use more effective problem-solving skills (Dow and Mayer, 2004). In this research, the effects of personality traits on problem solving skills of adolescents are investigated. Unlike other studies that investigate the dimensions of personality empathy, intelligence, sociodemographic variables, successful solution of developmental tasks and investigate personality in a context of independent features with a deterministic approach, this research was carried out to avoid the limitations of deterministic approach and to treat personality as a whole. It is also important to be first in the field.

The findings of this study, in which the relationship between temperaments and personality traits were investigated in problem solving skills, were collected in three chapters. In our findings, there is a meaningful and strong relation between "*temperament and character*" and "*problem-solving skill*". The second finding of the research is between "*temperament and character*" and "*problem solving skills*" subdimensions. According to this, a meaningful and strong relation was found between "*temperament and character*" and "*approach-avoidance*" which is the first sub-dimension of "*problem solving skill*". There is a

meaningful but weak relationship between "*temperament and character*" and "*confidence in problem solving ability*" which is the second sub-dimension of "*problem solving ability*" and "*personal control*" sub-dimensions of third sub-dimension. The third finding of the research relates to the problem-solving skills sub-dimensions of temperament and character sub-dimensions. According to this, "*attachment level*" and "*enlightened second temperament level*" from "*temperament and character*" subdimensions reduce the level of "confidence in problem solving ability" from problem-solving skills subdimensions; Temperament and character's "*impulsiveness*" sub-dimension and "*resourcefulness*" subdimension reduce the level of "*approach-avoidance*" from problem-solving skills subdimensions; The level of "*manliness*" of temperament and character, the level of "*moral acceptance-rationalist materialism*", the level of "*personal control*" of problem-solving skill subdimensions; The level of "*resourcefulness*" and "*enlightened second temperament*" reduce the "*level of problem-solving skills*" from the problem-solving skills subdimensions; It was found that the level of "*impulsiveness*" of temperament and character increased the level of "*problem solving skills*" from problem solving skills subdimensions.

When literature was examined, there was no study of temperament and character and problem-solving skills. Communication of problem-solving skills in studies with healthy populations (Nacar and Tümkaya, 2011); self-sufficiency (Grlen, 2011); anger expression styles (Atik and Kemer, 2008); cognitive awareness and intelligence (Karakelle, 2012); empathy (Kesicioğlu and Glhan, 2014), there are positive relationships between different personality traits and problem solving abilities in determinist approach studies that deal with different aspects of personality.

Here are research results in our country that assess the personality as a whole as well as the relationship between personality traits and problem-solving skills, as in our study with fewer in our country, and similar findings are reported as the result of our research. In a research conducted in our country in 2013, the teacher candidates' problem solving abilities according to their personality types were examined and the teacher candidates who thought that they did not have emotional instability had higher emotional instability than the teacher candidates who thought that they had responsibility (Duman, et al., 2013). When we consider the problems related to extroversion, compatibility, self-discipline, developmental openness and neuroticism, we find that there is a meaningful relationship between problem and confrontation, while those with higher personality traits adopt the confrontation approach while those with lower trait have an avoidance behavior (etin, 2008) shows the behavioral processing of personality traits of individuals in the form of problem solving skills. The measurement tool used in these two studies is the big five inventory, which is different from the "*temperament and character*" inventory we use in our work. However, both research findings emphasize that there is a relationship between problem-solving skills and personality, and with this emphasis, it is seen that our research result is consistent.

The only study using the temperament and character inventory we used in our research was done by Ekan and Avcı in 2014. There are some things that support our work in this study. (Erkan and Avcı, 2014), the role of temperament and character traits in the communication skills of teacher candidates in their Erkan and Avcı studies, and that there is a significant positive correlation between cooperation, self-management, reward dependence and persistent characteristic features and good communication skills. In addition, our findings are supported by research conducted in 2011 by etin et al. Cetin and his colleagues reported that employees' personal control and confidence in themselves are positive contributors to problem-solving skills (etin, Basım and Karataş, 2011).

As a period of psychosexual development, adolescence is a rapid, complex and versatile practice that manifests itself in the fulfillment of biological, psychological and social domains. While trying to harmonize with the changes that are within the process of being in

the process, this effort is trying to establish a balance between the difficulties of this adaptation and the school, the family, the social environment and itself. The multifaceted nature of change necessitates the adolescent to use his problem-solving skills more than his past experience. Conflicts in the family, friends, the academic world and social life are diminishing as the problem-solving skills can be used effectively and the adjustment capacity of the adolescent is increasing. However, when the problem is that the cunning skills can not be used effectively and healthily, the conflicts continue to increase. He needs to identify, explore, develop and mature problem-solving skills in his past life experiences, as part of his education, as a part of his education, as an extension of family life and personality, and in the difficult adolescent process of personality and problem-solving skills. The main aim of education in modern education is to educate individuals who are aware of the problems, who are aware of the problems, who are able to produce effective solutions to the problems, who are mentally, emotionally, socially developed, able to use their personality in social and professionally compatible and productive way and integrate the information they have obtained in school. Effective problem solving skills are a learned skill, and it is therefore important that the effective problem solving skills are aligned with the personality traits of the students and that they are part of the school education programs in the school curriculum, in order for the individual to grow in line with the goals set by contemporary educational understanding.